

Wyrok z dnia 21 września 2004 r.

II UK 448/03

Do ustalenia, że zdarzenie było wypadkiem przy pracy stosuje się przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) obowiązującej w dniu, w którym nastąpiło zdarzenie, a nie przepisy ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.) obowiązującej w chwili wyrokowania.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 września 2004 r. sprawy z powództwa Zdzisława K. przeciwko Przedsiębiorstwu Budowy Kopalń „P.” SA w L. o ustalenie wypadku przy pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 9 października 2003 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Powód Zdzisław K. pozwem skierowanym przeciwko Przedsiębiorstwu Budowy Kopalń „P.” SA w L. domagał się uznania zdarzenia, jakiemu uległ w dniu 15 listopada 2001 r., za wypadek przy pracy. Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2003 r. Sąd Rejonowy w Lubinie uwzględnił powództwo. Przyjmując, że powód miał interes prawny do wytoczenia powództwa w trybie art. 189 k.p.c., Sąd ten ustalił, że warunki wykonywanej przez powoda pracy przyczyniły się do wystąpienia zdarzenia doznanego przez powoda bólu wieńcowego połączonego z zasłabnięciem. Był to - zdaniem

Sądu - wypadek przy pracy, którego zewnętrzną przyczynę stanowiła okoliczność dopuszczenia powoda do pracy, do której nie był on zdolny ze względu na stan zdrowia.

Od powyższego wyroku apelację wniosła strona pozwana zarzucając mu naruszenie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) przez błędną wykładnię pojęcia przyczyny zewnętrznej oraz związku przyczynowego między wystąpieniem u powoda w dniu 15 listopada 2001 r. bólu wieńcowego a wykonywanymi przez niego obowiązkami pracowniczymi. Ponadto strona pozwana zarzuciła naruszenie art. 233 k.p.c. przez błędną ocenę opinii biegłego oraz przyjęcie, że strona pozwana świadomie dopuściła powoda do pracy, pomimo że nie był on zdolny do jej świadczenia w charakterze operatora pod ziemią oraz przyjęcie, że panujące w dniu 15 listopada 2001 r. w miejscu pracy powoda warunki były trudne, niekorzystne i odbiegały od normalnych warunków panujących w kopalni.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy wyrokiem z dnia 9 października 2003 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo Zdzisława K. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy uznał, że chociaż zdarzenie z dnia 15 listopada 2001 r. miało miejsce w czasie obowiązywania ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.), to jednak w dniu wyrokowania przez Sąd Rejonowy obowiązywała już nowa ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.) i dlatego przepisy tej nowej ustawy podlegają w sprawie zastosowaniu. W przepisach przejściowych ustawy z 30 października 2002 r. przewidziano sytuacje, w stosunku do których zastosowanie mają przepisy dotychczasowe. Jednak pośród tych przepisów nie ma normy pozwalającej na zastosowanie przepisów dotychczasowych do oceny czy zdarzenie spełnia wymogi do uznania za wypadek przy pracy. Na podstawie art. 3 ust. 1 powołanej powyżej ustawy do uznania zdarzenia za wypadek przy pracy konieczne jest, aby w jego rezultacie nastąpił uraz lub śmierć związana z pracą. Stosownie zaś do treści art. 2 pkt 13 ustawy z dnia 30 października 2002 r. za uraz uznać należy uszkodzenie tkanek lub narządów człowieka wskutek działania czynnika zewnętrznego. Skoro opinia biegłego, na której oparł się Sąd pierwszej instancji, wyklucza powstanie u powoda skutku w po-

staci urazu, to brak jest podstaw do uznania zdarzenia z dnia 15 listopada 2001 r. za wypadek przy pracy.

W kasacji wniesionej od powyższego wyroku pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie prawa materialnego przez zastosowanie przepisów ustawy z 30 października 2002 r. do stanu faktycznego, który miał miejsce w czasie, gdy obowiązywała ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. oraz przyjęcie przez Sąd drugiej instancji błędnej interpretacji przepisu art. 3 k.c., przez stwierdzenie, że przepisy ustawy z dnia 30 października 2002 r. mają moc wsteczną. Jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie kasacji do rozpoznania pełnomocnik powoda podniósł, iż w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wyjaśnienia następującej kwestii: czy od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 30 października 2002 r. do skutków prawnych zaistniałych w momencie obowiązywania dotychczasowych przepisów należy stosować ustawę z 12 czerwca 1975 r. czy też ustawę z 30 października 2002 r. Pełnomocnik powoda w kasacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji strony pozwanej lub o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi drugiej instancji oraz o zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ze względu na wynikające z zakresu powództwa ograniczenie przedmiotu postępowania w sprawie do ustalenia znaczenia prawnego określonego zdarzenia, które urzeczywistniło się w dniu 15 listopada 2001 r., ażeby uchwycić istotę tego zdarzenia (jego konsekwencje prawne) należy brać pod uwagę stan prawny wówczas obowiązujący. Ocena tego zdarzenia, czym ono było, czy wypadkiem przy pracy, czy też nie miało ono ustawowo określonych cech wypadku przy pracy, powinna być odnoszona do obowiązującego w czasie zdarzenia wzorca normatywnego. Inny pogląd zakładający możliwość oceny zdarzenia z 15 listopada 2001 r. w świetle przepisów, które wówczas nie obowiązywały, bo weszły w życie dopiero 1 stycznia 2003 r., pozostaje w sprzeczności z zakazem wstecznego stosowania prawa. Zakaz taki pozostający niewątpliwie w kanonie zasad demokratycznego państwa prawnego (por. art. 2 Konstytucji RP) wyrażają przepisy art. 3 Kodeksu cywilnego i art. XXVI przepisów wprowadzających Kodeks cywilny. Odstępstwa musiałyby wynikać, ze szczególnie uzasadnionych powodów i musiałyby opierać się na wyraźnym określeniu zastoso-

wania określonego przepisu ustawy nowej do stosunków prawnych powstałych przed jej wejściem w życie.

Wbrew stanowisku zaskarżonego wyroku w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych nie ma przepisu, który usprawiedliwiłaby pogląd Sądu Okręgowego jakoby ustawę tę należało zastosować do sprawy o ustalenie wypadku przy pracy co do zdarzenia, które nastąpiło przed dniem 1 stycznia 2003 r.

Błędne stanowisko zaskarżonego wyroku wynika - jak się wydaje - z przyjęcia nieuprawnionej konsekwencji art. 62 ustawy z 30 października 2002 r. określającego - co do zasady - że ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. oraz art. 61 pkt 2 stwierdzającego utratę mocy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. Określenie daty wejścia w życie ustawy oznacza przecież tylko tyle, że przed tą datą ustawa nie podlegała zastosowaniu. Natomiast derogacja ustawy z 1975 r. po pierwsze nastąpiła dopiero z dniem 1 stycznia 2003 r., a po drugie, derogowane przepisy z tytułu samej derogacji nie tracą swej odpowiedniości normatywnej do oceny stosunków prawnych (zdarzeń prowadzących do określonych stosunków prawnych) już ukształtowanych. Inne konsekwencje byłyby wyjątkiem od zasady *lex retro non agit* i dlatego musiałyby opierać się na szczególnych podstawach, których w tym przypadku nie ma. Przeciwnie, w rozdziale 6 ustawy z 30 października 2002 r. są przepisy, które wyraźnie wskazują na to, że intencją ustawodawcy było dalsze, po 1 stycznia 2003 r., zastosowanie przepisów ustawy z 1975 r. do zdarzeń zaistniałych przed jej derogacją. W szczególności stanowi się tak w normach zawartych w poszczególnych ustępach art. 49 ustawy w odniesieniu do wniosków o świadczenia z tytułu wypadków w drodze do pracy lub z pracy, w odniesieniu do wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci lub uszczerbku na zdrowiu i w odniesieniu do wniosków o świadczenia z tytułu wypadków w szczególnych okolicznościach.

Jednakże te ostatnie uregulowania mogły wywoływać pewną wątpliwość co do intencji ustawodawcy w stosunku do zdarzeń w nich pominiętych. Wątpliwości stąd wynikające usunęła nowelizacja ustawy z 2002 r. przez wprowadzenie do niej art. 49a stanowiącego, między innymi, że przepisy ustawy stosuje się do spraw o świadczenia z tytułu wypadków przy pracy, które nastąpiły począwszy od dnia 1 stycznia 2003 r. (ust. 1), natomiast, (ust. 2) do spraw o świadczenia z tytułu wypadków, które nastąpiły przed dniem 1 stycznia 2003 r., stosuje się przepisy obowiązujące w dniu, w którym nastąpił wypadek (por. art. 49a dodany przez art. 14 pkt 11 ustawy z dnia

20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy, Dz.U. Nr 121, poz. 1264). Należy zauważyć, że jeżeli według wyraźnego obecnie uregulowania, sprawy dotyczące świadczeń z tytułu wypadków rozpatrywane są według przepisów obowiązujących w dniu, w którym nastąpił wypadek, to jest to zasada zgodna z zasadą *lex retro non agit*, która tym bardziej jest odpowiednia dla spraw - takich jak sprawa niniejsza - o ustalenie, że określone zdarzenie było wypadkiem przy pracy.

Poprzestając w granicach kasacji (por. art. 393¹¹ § 1 k.p.c.) na ustaleniu zasadności jej podstawy dotyczącej wadliwego zastosowania przepisów ustawy z 2002 r. Sąd Najwyższy nie zajmował się kwestią oceny skutków prawnych ustalonego stanu faktycznego w świetle przepisów ustawy dotychczasowej.

Przyjmując powyższe zastrzeżenie zaskarżony wyrok został uchylony stosownie do art. 393¹³ § 1 k.p.c.

=====